

BASISDOCUMENT in foto's
Panelen van een "Paviljoen van Delftsche Nijverheid"
(Behorend bij Basisdocument in tekst. Versie: 18 augustus 2022)

**Paviljoen, opgesteld in de tuin van het
'Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen' in Den Haag (1900)**

**Paviljoen als 'schuur' naast woning in Sion (circa 1929?)
De panelen bevinden zich achter de rieten matten**

De panelen worden zichtbaar wanneer halverwege de jaren '70 de rieten matten van de schuur worden vervangen

**De officiële overdracht van de panelen
aan de Stichting Museum Van Marken**

Op de foto:

Aad&Toni van der Meer
Schenkers van de panelen

Lucas van Wees
Voorzitter Stichting Museum Van Marken

Jan van der Mast
Schrijver biografie over Jacques Van Marken

KAS
Waarin panelen tientallen jaren hebben gelegen

**Panelen met Art Nouveau ornamenten en de namen van producten
In de tuin bij Aad en Toni van der Meer in Sion**

**Enkele panelen in de Orangerie van de -toen nog- Botanische Tuin
van de TU Delft**

**De landschaps-panelen waren aangebracht op de vier hoeken van het Paviljoen
(twee aan de ene- en twee aan de andere kant)**

**De panelen met Art Nouveau ornamenten en productnamen bevonden zich aan
de zijkanten (aan iedere zijde acht) en achterzijde (foto hierboven)**

**Details van voorzijde
enkele panelen
(aan buitenkant Paviljoen)**

**Detail van achterzijde
van een paneel
(aan binnenkant Paviljoen)**

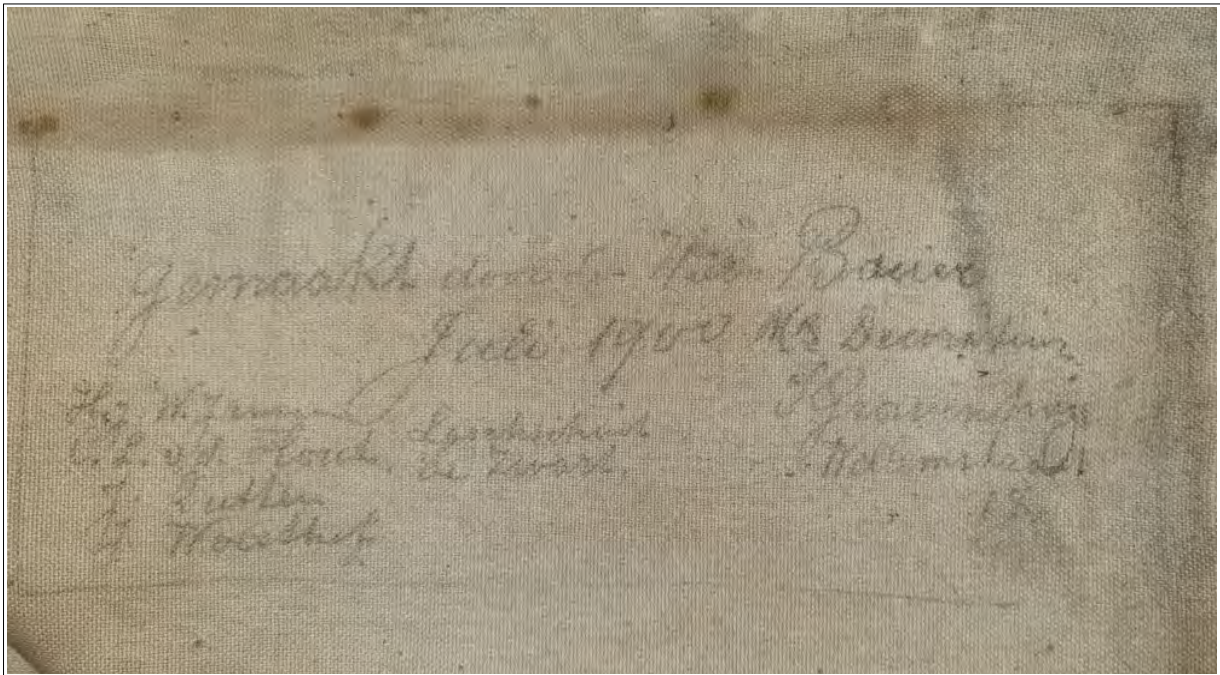
**Hierop slechts beschildering met
een basiskleur, een gekleurde
band én de productnaam 'Delfia'
in klein Art Nouveau ornament**

De eerste inspectie door restauratie-atelier Lion&Tiger in de -toen nog- Botanische Tuin van de TU Delft

Drie kleinere panelen met afbeelding van 'koren'
Deze waren in het midden, aan de voorzijde van het Paviljoen, te vinden

**Tekst, bij toeval achterop één van de canvas doeken aangetroffen;
"Gemaakt door de heer Bauer, Juli 1900"**

***(Hier komt nog meer tekst m.b.t. de relatie tussen
Bauer en Van Marken)***

Gravenhage, April 1883.

De ondergetekende heeft de eer te berichten, dat hij zich, in vereeniging met zijn Vader, onder de

Firma G. H. BAUER & ZOON,

als **DECORATIESCHILDER**, te 's Gravenhage, Gedeempte Burgwal 5 en 7, heeft gevestigd.

Na drie jaren in de voornaamste ateliers van Brussel en Parijs te zijn werkzaam geweest, heeft hij de tot zijn vak behorende kunstwerken in de voornaamste steden van Italië, Oostenrijk en Duitschland bestudeerd en vleit zich thans door zijn opgedane ervaring, in staat te zijn met het Binnen- en Buitenland op dat gebied te kunnen concurreeren, zowel wat uitvoering als prijberekening betreft.

Met vrijmoedigheid beveelt hij zich dus bij 't Geroemde Publiek aan tot de **Beschildering van Plafonds en Wanden, het aanbrengen van Sgraffitoversieringen** en van aller, wat verder in den uitgebreidsten zin tot het vak behoort. (2451)

G. H. BAUER Jr.

**Bericht in "Het Vaderland"
op 16-04-1883**

Bij onderhandsche akte dato 30 Dec. 1895 is de Maatschappij, bestaan hebbende onder de firma G. H. **BAUER EN ZOON**, opgericht bij akte van 27 Mei 1890, met 1 Januari 1896 **ontbonden**.

De Zaak zal onder denzelfden firmanaam worden **voortgezet** door en voor eigen rekening van **G. H. BAUER Jr.**; de vereffening der ontbonden Maatschappij is hem opgedragen. (17938)

**Bericht in "Het Vaderland"
op 31-12-1895**

Paviljoen op Nationale Tentoonstelling van Nijverheid en Kunstindustrie in Groningen 1903 ▲ ▼

◀ **Paviljoen op Nijverheidstentoonstelling in Leeuwarden 1906**

Paviljoen op Landbouwtentoonstelling Malieveld Den Haag 1907

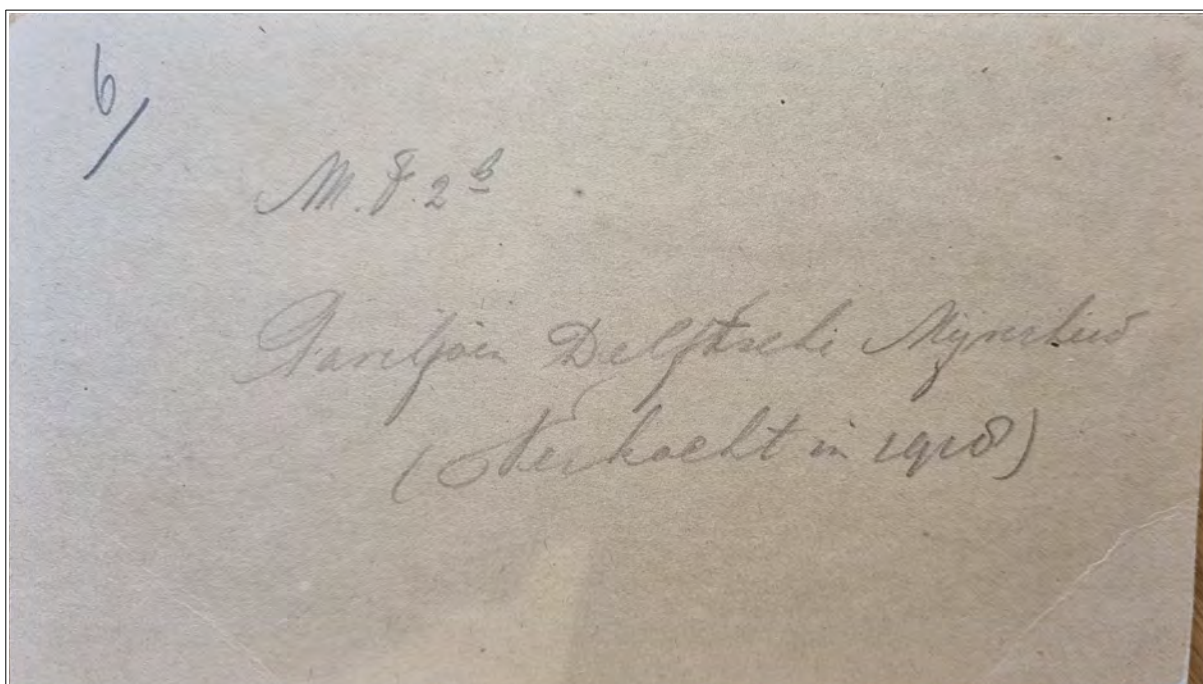
**Paviljoen op
Landbouwtentoonstelling
in Hoorn 1910**

**Foto van het Paviljoen uit de historische DSM foto-collectie
(onbekend waar deze foto is genomen)**

Op de achterzijde staat o.a. "*Verkocht 1918*" vermeld

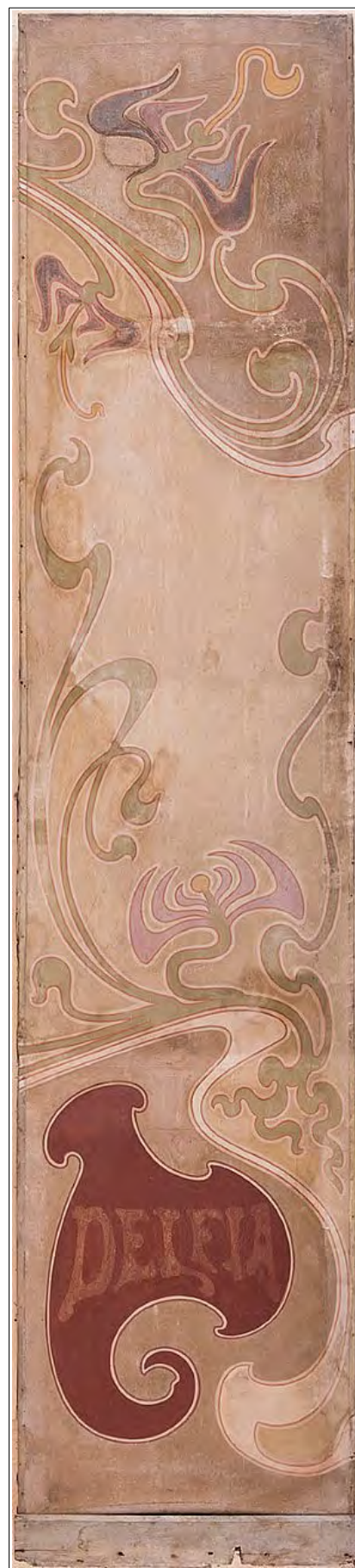
De panelen worden gefotografeerd door:

Click
[visuele communicatie]

by Roel van Dorsten

De eerste twee 'gedigitaliseerde' panelen

Acht Art Nouveau panelen, zoals die aan beide zijkanten van het Paviljoen waren aangebracht

Met de fabrieksnaam 'Delfia' én de namen van zeven producten uit de fabrieken van de 'Delftsche Nijverheid'

We hebben:

20 Art Nouveau panelen

(Aan de achterzijde van het Paviljoen waren ook 3 Art Nouveau panelen aangebracht, waarvan er één uit twee delen bestaat)

14 Landschapspanelen

(Er ontbreken 2 van deze panelen)

3 Panelen met koren

(Kort en smal; deze zaten aan de voorzijde)

De 32 'grote' panelen hebben een afmeting van circa 3.40 mtr. hoog en 0.75 mtr. breed

Zowel aan de voor- als aan de achterzijde van een paneel was beschilderd canvas doek aangebracht. Aan de voorzijde (de buitenkant van het Paviljoen) beschildering met landschappen of Art Nouveau ornamenten met productnamen. Aan de achterzijde (de binnenkant van het Paviljoen) beschildering met alleen een basiskleur, een gekleurde band én de productnaam 'Delfia' in een klein Art Nouveau ornament.

De presentatie van het panelen-project op de eerste 'Van Marken Dag', op 1 augustus 2021. Opgesteld in restaurant Heinde & Ver, gelegen in het Agnetapark.

Dit gebouw werd in 1914 gebouwd op de plaats van de oude houten "Tent". Het monumentale pand diende als recreatie- en cultureel centrum.

Links op de foto:

Jan van der Mast, schrijver van een biografie over Jacques Van Marken én een roman over Agneta Matthes, de vrouw van Van Marken.

Rechts op de foto:

Marcel van Dien, Projectleider 'Panelen van een Paviljoen van Delftsche Nijverheid'.

In het midden (op het podium):

Twee reproducties van panelen. Hier voor het eerst te zien.

De **twee kamerschermen** op de foto zijn samengesteld uit replica's van houten transportkistjes voor slaolieflessen van de Delftsche slaoliefabriek NOF (Nederlandse Olie Fabriek). De kistjes zijn gedecoreerd met een gesjabloneerde afbeelding van een olifant die met zijn slurf een fles slaolie omklemt. Ook een afbeelding van een krokodil werd gebruikt. Naar het ontwerp van Theo van Hoytema (1863-1917).

Impressies van de conservatie van 72 canvas doeken door Lion&Tiger.

Dit betreft dus 36 canvas doeken van de voorzijde van de panelen en 36 canvas doeken van de achterzijde van de panelen.

De 72 geconserveerde canvas doeken worden overgebracht naar een opslagruimte in Museum Prinsenhof in Delft. De doeken zijn op 'tubes' opgerold.

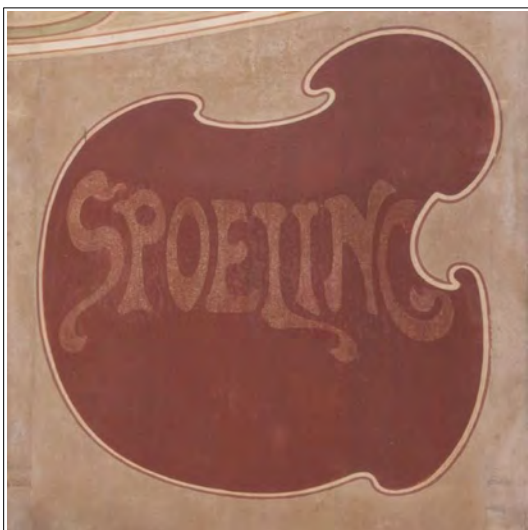

DSM Delft B.V., de rechtsoopvolger van de Nederlandse Gist & Spiritusfabriek, én het Ondernemersfonds Delft betalen het herstel van twee complete panelen. Hierbij worden de daarop aangebrachte canvas doeken gerestaureerd, waarna deze op nieuwe aluminium spieramen worden gespannen.

Die twee panelen worden in klimaatboxen tentoongesteld, welke gefinancierd zijn door Emy Pelt-Jellema. Haar vader is na de Tweede Wereldoorlog directeur geweest van de Nederlandse Gist & Spiritus Fabriek.

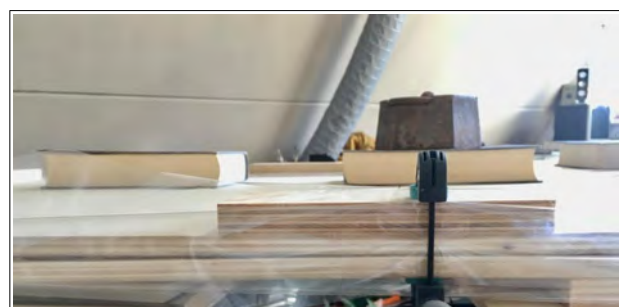
Op één van de doeken die herstelt gaan worden staat 'Spoeling' vermeld. Dit betreft een product uit de NG&SF.

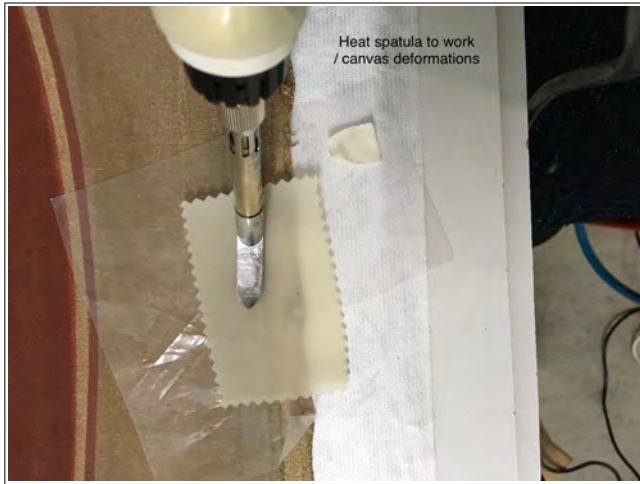

Als bijproduct van de gist bleef, na de destillatie van de spiritus, een spoeling over die geschikt was als veevoer. In de winter vond dit product voldoende afzet, in de zomer echter niet en werden grote voorraden in halfnatte toestand in putten bewaard. Een ondragelijke stank was het gevolg. Dat de verkoop werd opgehouden door de opslag drukte de prijs. Een oplossing werd gevonden in de bouw van een spoelingsdrogerij, die in 1890 in bedrijf ging. Het nieuwe product, de gedroogde spoeling, werd met succes op de binnen- en buitenlandse markt afgezet.

Impressies van de restauratie van de twee doeken, bij en door restauratie-atelier Lion&Tiger.

De doeken zijn o.a. helemaal vlak gemaakt, zijn schoongemaakt, alle scheuren, gaten en gaatjes zijn hersteld, de beschildering is geretoucheerd waar verf verloren is gegaan en er is een nieuw, extra doek aan de achterzijde aangebracht. Uiteindelijk zijn de twee gerestaureerde doeken op een grote 'tube' aangebracht, t.b.v. transport en opslag. Op één van de foto's zien we Lucas van Wees, de voorzitter van de Stichting Museum Van Marken, bloemen aanbieden aan Cristina Solari van restauratie-atelier Lion&Tiger. Als dank voor het mooie eindresultaat.

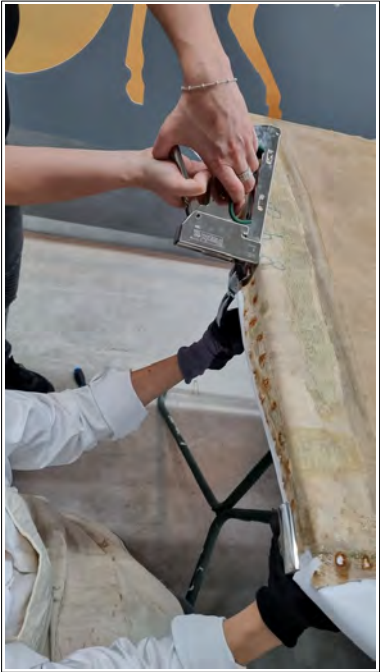
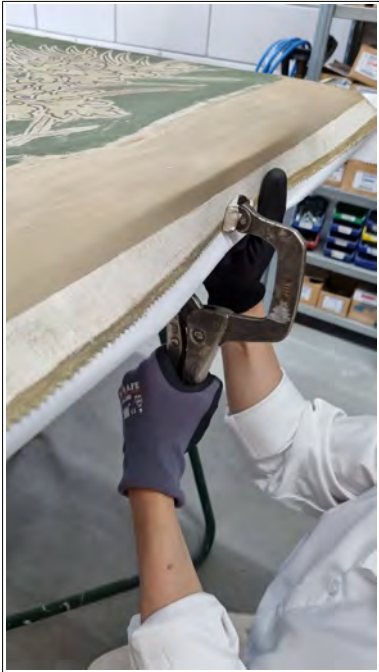

**Impressies van het opspannen van de twee gerestaureerde
doeken op nieuwe aluminium spieramen, door
restauratie-atelier Lion&Tiger.**

**Bij Heijmerink Wagemakers, de fabrikant van de klimaatboxen
waarin de panelen (frame + doek) worden bevestigd.**

**HEIJMERINK
WAGEMAKERS**

HET EINDRESULTAAT

DE TWEE GERESTAUREERDE DOEKEN OP NIEUWE ALUMINIUM SPIERAMEN,
IN KLIMAATBOXEN

Diverse publicaties in Delft op Zondag

Restauratie van 'historisch Paviljoen van Delftsche Nijverheid' kan van start

DELFT – Stichting Museum Van Marken kan nieuwe stappen gaan zetten om de panelen van het Paviljoen van Delftsche Nijverheid te laten restaureren. "We zitten in een positieve stroomversnelling."

De panelen werden in 2020 aan de Stichting geschonken door Aad en Toni van der Meer, die ze vele jaren in huis hadden. "Dat het iets bijzonders was, daar waren we al snel van overtuigd", aldus projectleider Marcel van Dien. "Maar om te zien wat we werkelijk in handen hadden hebben we de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed om advies gevraagd." In februari kwam dat advies binnen en die overtrof de, toch al hoog gespannen, verwachtingen. De Rijksdienst spreekt van "uitzonderlijk belang van het paviljoen", niet alleen "wegens absolute zeldzaamheid in architectuurhistorisch, bouwtechnisch, typologisch en functioneel opzicht, maar ook als een uniek overblijfsel van Nederlandse paviljoens voor (inter) nationale tentoonstellingen, en de relatieve zeldzaamheid in relatie tot de geschiedenis van de lokale Delftse nijverheid met de firma Calvé en de markante figuur Van Marken in het bijzonder." "Daar moeten we dus iets mee, was de logische conclusie", aldus Van Dien. De vraag is, wat is er mogelijk? Op termijn zou het paviljoen, al dan niet in zijn geheel ge-

restaureren, natuurlijk een crepeplaas moeten krijgen in het Museum Van Marken. Maar voorlopig is dat er nog niet. "We denken nu aan het tentoonstellen van een of meerdere panelen op een representatieve plek in Delft." Maar voor het zover is moeten de panelen wel gerestaureerd worden. "Momenteel liggen ze veilig opgeslagen bij een lokale Delftse ondernemer", vertelt Van Dien. "We zijn dankbaar voor die ondersteuning." Net zo dankbaar is de Stichting met de bereidheid van DSM om de restauratie van de eerste twee panelen te bekostigen. "Nu kunnen we de restauratie echt gaan aanslingeren", verheugt Van Dien zich. Die restauratie zou, als het aan de Stichting ligt, ook zichtbaar mogen plaatsvinden. "Het zou mooi zijn als het op een zichtbare locatie kan, zodat Delftenaren kunnen meegenieten." Naast het restauratieatelier hoopt Van Dien ook ondersteuning te krijgen van studenten van de opleiding Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden en de opleiding Conservatie en Restauratie van de Universiteit van Amsterdam. "Wellicht kunnen studenten meehelpen, of er hun scriptie over schrijven." Ook Delftenaren krijgen snel meer te zien: "De eigenlijke panelen zijn te kwetsbaar, maar we hebben, in samenwerking met Rodi Media-zh reproducties gemaakt waarmee we Delft kennis kunnen laten maken met dit bijzondere erfgoed."

Het Paviljoen op de Landbouwtentoonstelling op het Malieveld Den Haag in 1907 (Foto: PR)

Van Marken panelen gered!

De Van Marken panelen zijn gered, maar de crowdfunding loopt nog even door

DELFT – Dankzij de vele donaties die de crowdfundingactie 'Red de Van Marken panelen' heeft opgeleverd is nu zeker dat de panelen behouden kunnen blijven. Het betreft 37 in art nouveau beschilderde panelen die de basis vormden van een reclamepaviljoen uit 1900 van Jacques van Marken, de oprichter van o.a. de Nederlandse Olie Fabriek en de Nederlandse Gist & Spiritus Fabriek. De Stichting Museum Van Marken heeft daarom opdracht gegeven aan restauratieatelier Lion&Tiger om de panelen te conserveren. "Wij zijn hier heel blij mee en danken alle gulle gevers van harte voor hun bijdrage!"

"Een paneel bestaat uit een houten frame, waarop aan voor- en achterzijde beschilderde canvas doeken zijn bevestigd. Al die doeken zijn ondertussen in het atelier van de houten frames gehaald en grondig schoongemaakt. Vervolgens zijn de doeken, op speciale ventilerende frames, in afgesloten zakken geplaatst waarin het gas argon is ge-

spoten. Daar zullen ze twee weken in blijven, zodat schimmels (levende organismen) worden gedood. Daarna hebben we dus 'geredde' canvas doeken! De originele houten frames worden voorlopig opgeslagen en daarvan gaan we nu de restauratiemogelijkheden onderzoeken. DSM heeft de volledige restauratie van twee complete panelen mogelijk gemaakt en deze restauratiewerkzaamheden zullen in het najaar afgerond zijn. Uiteraard blijven wij u op de hoogte houden van de ontwikkelingen. Omdat er nog geen financiële dekking voor de restauratie van de overige canvas doeken en de originele houten frames is, laten wij de actie 'Red de Van Marken panelen!' graag nog doorlopen. Wilt u daaraan bijdragen, dan waarderen wij dat zeer!"

Doneer op rekening: NL85 RABO 0333 5790 03 t.n.v. Stichting Museum Van Marken o.v.v. 'panelen'. Of ga naar de doneerpagina op: www.museumvanmarken.nl

ADVERTORIAL

30 MEI 2021
DELFTOPZONDAG.NL 25

Red de Van Marken panelen!

DELFT – De Stichting Museum Van Marken heeft 37 panelen uit 1900 geschonken gekregen die de basis vormden van een 'Paviljoen van Delftsche Nijverheid'. Wij willen de daarop aangebrachte, fraai beschilderde canvas doeken, restaureren. Helpt u mee dit mogelijk te maken?

Jacob Cornelis (Jacques) van Marken (1845-1906). De eerste sociaal ondernemer van Nederland. In 1869 richtte hij de Nederlandse Gist & Spiritusfabriek NV op en in 1883 de Nederlandsche Olie Fabriek. Twee jaar later nam hij het initiatief tot de Lijn- en Gelatinefabriek. In 1891 begon hij Drukkerij Van Marken NV. Alle fabrieken tezamen noemde hij de Delftsche Nijverheid. Vooruitstrevend ondernemer die 107 op de arbeiders gerichte verbeteringen doorvoerde, zoals een ongevallenverzekering, winstdeling, bedrijfsopleidingen, scholing voor de kinderen van de arbeiders, de bouw van een fabrieksdorp (het Agnetapark). Als eerste werkgever in Ne-

derland stelde hij een ondernemingsraad ('Kern') in, en De Fabrieksbond, het eerste bedrijfsblad in Nederland.

Agneta Wilhelmina Johanna (Agneta) Mathes (1847-1909). De vrouw van Jacques van Marken, ondernemster en oprichtster van Van Marken Stichting. Droeg veel bij aan het succes van zijn bedrijven, en dreef ook zelf een onderneming: de parfumbabriek Parfumerie Maison Neuve.

Paviljoen

Van Marken heeft in 1900 een Paviljoen laten maken om o.a. de producten van zijn fabrieken te exposeren en promoten. Voor het eerst geplaatst in Deventer en volgens o.a. in Purmerend (1900), Wageningen (1901), Leeuwarden (1902), Groningen (1903), Meppel (1906) en Den Haag (1907). De doeken op de panelen zijn zeer artistiek, in art nouveau-stijl, beschilderd. Een aantal met Hollandse landschappen, anderen met ornamenten en met de namen van de 'Delftsche' producten. Onder het fabrieksmerk 'Delfta' waren dat: 'Beendermeel', 'Grondnotenmeel', 'Spoeling', 'Sesameneel', 'Sesame koeke', 'Grondnoten Koeke' en 'Veekoeke'. Op de foto's hiernaast twee voorbeelden van panelen. De afmeting van een paneel is circa 3,00 mtr. x 0,75 cm. Een paneel is opgebouwd uit een houten frame waarop aan voor- en achterzijde canvas doek is aangebracht.

Schenking panelen

De Stichting Museum Van Marken heeft in 2020 een bijzondere schenking ontvangen van het echtpaar Aad en Toni Van der Meer: de 37 panelen

die de basis vormden van het hierboven beschreven Paviljoen. De panelen lagen tientallen jaren in een kas bij hun huis in Sion opgeslagen. Die panelen zijn dus maar liefst 121 jaar oud! Hoe de panelen ooit in het bezit van de familie zijn gekomen wordt nog onderzocht. Er zijn 20 panelen met een productnaam, 14 panelen met een landschap en 3 panelen met koren (graan).

CONSERVATIE EN RESTAURATIE

Om de doeken op de panelen in de toekomst te kunnen restaureren moeten ze eerst 'geconserveerd' worden: ontdaan van schimmels en andere aantasting. Doen we dat niet, dan zullen het canvas en de beschildering steeds verder desintegreëren. Dat willen we natuurlijk voorkomen en vandaar de actie: 'Red de Van Marken panelen!' Daarvoor is 18.000 euro nodig. Laten we met elkaar zorgdragen voor dit bijzonder stuk 'Delftsch Erfgoed'! En doneer op rekening: NL85 RABO 0333 5790 03 t.n.v. Stichting Museum Van Marken o.v.v. 'panelen'. Gebruik de QR-code m.b.t. uw donatie.

De Stichting Museum Van Marken heeft een Culturele ANBI status. Zie website voor meer informatie.

Stichting Museum Van Marken

In 2018 werd de Stichting Museum Van Marken opgericht. Deze stichting beoogt het 'actief aandacht besteden aan de betekenis van de be-

kende Delftse sociaal-ondernemer Jacques van Marken'. Het hoofddoel van de Stichting Museum Van Marken is uiteindelijk een museum.

Website: museumvanmarken.nl

(Foto's: Roel van Dorsten)

Jacques van Marken en Agneta Mathes

HISTORIE IN DELFT

ADVERTORIAL

VAN MARKEN PANELEN NOG NIET GERED!

De Stichting Museum Van Marken heeft 37 panelen uit 1900 geschenken gekregen die de basis vormden van een 'Paviljoen van Delftsche Nijverheid'. Wij willen de daarop aangebrachte, fraai beschilderde canvas doeken restaureren. Naar aanleiding van onze eerste publicatie hebben we al veel donaties ontvangen om dit mogelijk te maken; dank daarvoor! Maar we zijn er nog niet.

Red de panelen!

Om de doeken op de panelen in de toekomst te kunnen restaureren moeten ze eerst 'geconserveerd' worden. Dat wil zeggen; ontdaan van schimmels en andere aantasting. Vandaar nu de actie; 'Red de Van Marken panelen!' Daarvoor is 15.000 euro nodig. (In de eerdere publicatie gingen we nog uit van euro 18.000 euro. Echter, de Stichting Museum Van Marken kan de te betalen BTW m.b.t. deze werkzaamheden via de fiscus terugkrijgen). Laten we met elkaar zorgdragen voor dit bijzonder stuk 'Delftsch Erfgoed'!

En doneer op rekening:
NL85 RABO 0333 5790 03 t.n.v. Stichting Museum Van Marken o.v.v. 'panelen'. Of gebruik de QR-code m.b.t. uw donatie. De Stichting Museum Van Marken heeft een Culturele ANBI status.

Paviljoen

Jacques van Marken (1845-1906) is oprichter van o.a. de Gist & Spiritusfabriek en van de Nederlandsche Olie Fabriek. Hij was tevens grondlegger van het Agnetapark. Van Marken heeft in 1900 een Paviljoen laten maken om o.a. de producten van zijn fabrieken te exposeren en promoten. Het paviljoen heeft o.a. gestaan in Deventer (1900), Purmerend (1900), Oud-Beijerland (1901), Wageningen (1901), Leeuwarden (1902), Groningen (1903), Meppel (1906) en Den Haag (1907). De doeken op de panelen zijn zeer artistiek, in art nouveau-stijl, beschilderd. Een aantal met Hollandse landschappen, anderen met ornamenten en met de namen van de producten van de 'Delftsche Nijverheid'.

Op de foto's enkele details van panelen. De afmeting van een paneel is circa 3.00 mtr. x 0.75 cm. Een paneel is opgebouwd uit een houten frame waarop aan voor- en achterzijde canvas doek is aangebracht.

Schenking panelen

In 2020 ontving Stichting Museum Van Marken deze bijzondere panelen van Aad en Toni van der Meer. De panelen lagen tientallen jaren in een kas bij hun huis in Sion opgeslagen. Die panelen zijn dus maar liefst 121 jaar oud!

RCE benoemt 'zeldzaamheid' Paviljoen

In februari heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een 'Advies over waarderen en conserveren' uitgebracht m.b.t. het Paviljoen van Delftsche Nijverheid (waarvan dus alleen de panelen zijn overgeleverd). In de alinea m.b.t. de zeldzaamheid geven zij meerdere redenen aan waarom het oorspronkelijke Paviljoen van 'uitzonderlijk belang' is.

DSM betaalt herstel twee panelen

Een mooie toezegging ontvingen we van DSM Delft B.V., de rechtsopvolger

van de Nederlandse Gist & Spiritusfabriek. Zij betalen namelijk het herstel van twee complete panelen. Die gaan we in de toekomst een mooie plek geven in Delft. Door uw donatie aan deze actie kunnen we in de toekomst meer panelen compleet gaan restaureren.

Stichting Museum Van Marken

In 2018 werd de Stichting Museum Van Marken opgericht. Deze stichting wil actief aandacht besteden aan de betekenis van Jacques van Marken, onder andere door het oprichten van een museum.

Zie voor de actie 'Red de panelen!' en voor meer informatie over Museum Van Marken:

www.museumvanmarken.nl

